

۱۱ خانواده مادر بنیاد؛ تداوم یا تغییر | صادق زیباکلام

در صفحه ۱۲ بخوانید...

چوب را آب فرو می‌برد، دانی چیست | بیژاد فراهانی

رفقار انسانی | حسن انوشه

و...

۱۲ المامور معذور؛ المامور مسئول

واقعیتش این است که دو، سه هفته‌ای هست به این فکر می‌کنم که آیا باید آنچه در دلم می‌گذرد به زبان بیابورم یا آنچه در عقلم می‌گذرد؟! اوایل انقلاب این را می‌گفتند که المامور مسئول، خیلی هاتیبیه شدند...

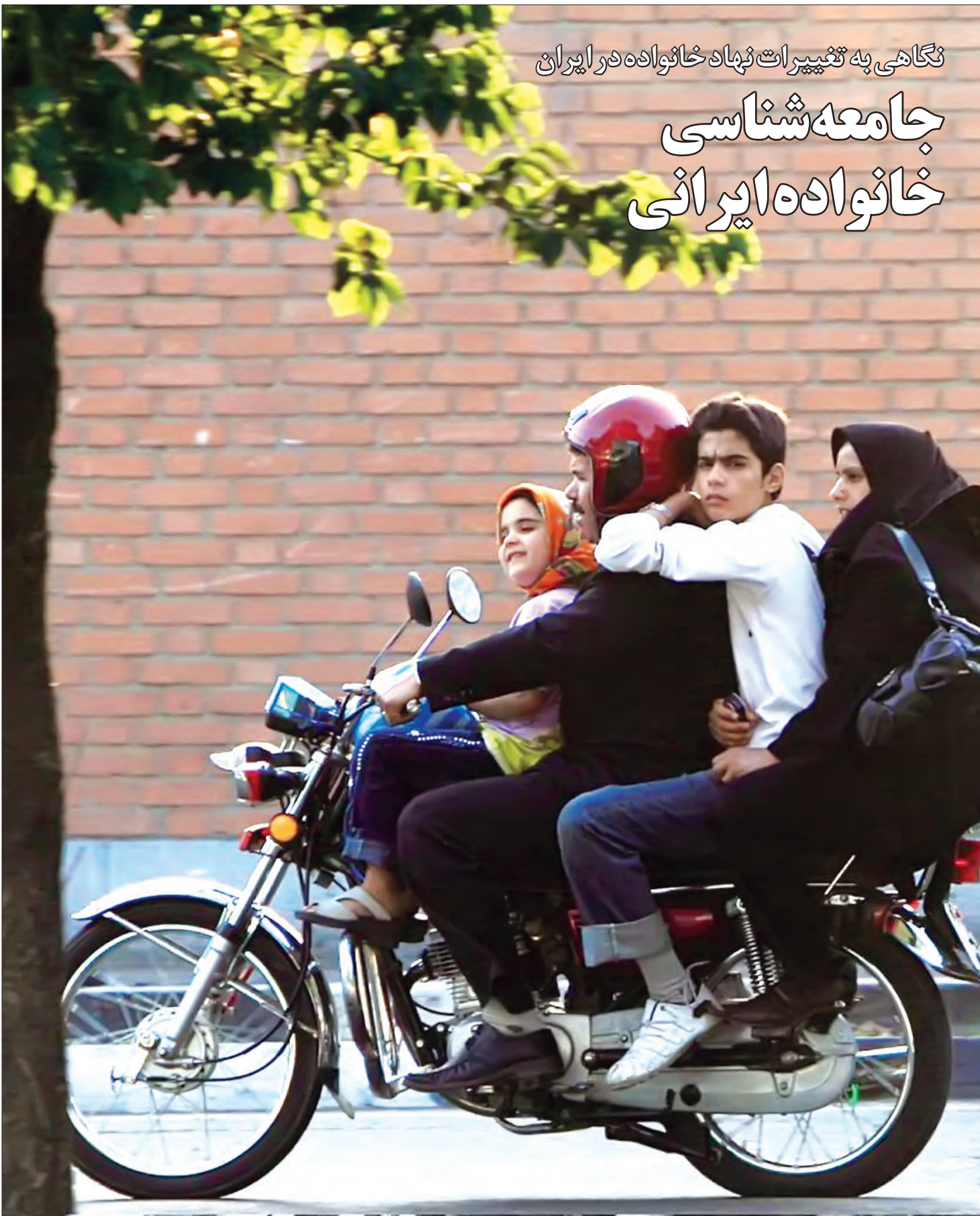

۱۰ خانواده، دز مستحکم انسان

اگر می‌خواهیم جامعه را از نظر امنیت، کاهش اضطراب عمومی، زشتی هاناهنجاری‌های اجتماعی و امثال آن، پاک و ایمن ساخته و فضا را برای رشد کودکان و نوجوانان مناسب و سلامت سازیم...

نگاهی به تغییرات نهاد خانواده در ایران جامعه‌شناسی خانواده ایرانی

Gettyimages/عکس

با حضور تقی آزادارمکی و حسن محدثی

مباحثه‌ای پیرامون «جامعه‌شناسی خانواده ایرانی»

زهرا یلمه | کارشناس ارشد جامعه‌شناسی

بنده صورتبندی کردم، دنبال می‌کنم؛ منجمله مصاحبه با زنان شوهر کش که بخشی از آن انجام شده و بخشی در حال انجام است. امیدواریم بتوانیم تعداد مصاحبه‌های بیشتری انجام بدهیم و یک کار تجربی درباره شوهر کشی منتشر کنیم. بالین نهاده‌بود که بنده درگیر بحث خانواده شدم. زمانی که بحث‌های مربوط به شوهر کشی را خواندم با بلبشویی از نظرات بسیار عامیانه و سطحی از زبان کسانی که مدعی تخصص در این حوزه بودند، مواجه شدم. اعم از جامعه‌شناسان، جرم‌شناسان، و کلا و حقوقدانان و حتی روانشناسان و مددکاران. این نظرات، بسیار آشفته، عوامانه و واقعا شگفت‌آور بوده‌اند. به‌طور مثال، کسی گفته است که آلودگی هوای تهران هم باعث شوهر کشی می‌شود، یا فرد دیگری گفته است که برای حل شوهر کشی باید جهل را از بین ببریم و بعد در نتیجه گیری‌اش نوشته است که باید جهل را از بین ببریم. تا شوهر کشی از بین برود! چنین سخنانی، آن هم از زبان متخصصان بسیار عجیب است. یکی از نکاتی که مادر درس مبتانی جامعه‌شناسی به دانشجویمان می‌آموزیم، این است که «نمی‌دانم» گفتن هایمان بسپار زیاد باشد. نباید در هر موردی اظهار نظر کنیم. فرق ما با مردم عامی این است که ما باید زیاد «نمی‌دانم» بگوییم؛ زیاد سکوت کنیم و درباره بسیاری چیزها نباید اظهار نظر کنیم. برای این که باید تخصصی و علمی حرف بزنیم. کسی که می‌خواهد دانشمندی کند در این حوزه شاگردی کند، باید از اکنون، چنین چیزی را تمرین کند. اگر هم می‌خواهد درباره چیزی اظهار نظر کند، بهتر است بگوید که «بنده» فکر می‌کنم، «بنده» فرض می‌کنم، فرضیه «بنده» این است و تعابیری از این دست؛ تا

چندی پیش جلسه نقد کتاب «جامعه‌شناسی خانواده ایرانی» نوشته تقی آزادارمکی در اتاق جلسات جهاد دانشگاهی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران برگزار شد. دکتر حسن محدثی در شروع سخنرانی با اشاره به نحوه ورود خود به بحث خانواده در ایران و این که به چه دلیل شرکت در این جلسه نقد کتاب را پذیرفته است، سخنرانی خود را در ۴ بخش مقدمات؛ عقاید بیشتر جامعه‌شناسان ایرانی خانواده؛ ویژگی‌های زبانی و بیانی آثار جامعه‌شناسی خانواده در ایران؛ و مسأله‌داری خانواده در ایران بیان کرد. در ادامه متن سخنان وی و نیز پاسخ‌های دکتر آزادارمکی به نچو و برایش شده که حاوی نکات اصلی مباحث این نشست باشد که در ادامه می‌خوانید:

محدثی:

الف: مقدمات بحث

حوزه اصلی و مورد علاقه‌ام، عمدتاً جامعه‌شناسی دین است. یکی از انتقادهایی که همیشه به استادان و همکارانم در رشته جامعه‌شناسی دارم همین است که آنها، حوزه مطالعاتی مشخصی ندارند؛ به‌ویژه به آقای دکتر آزادارمکی این نقد وارد است که بسیار پراکنده کار هستند و حوزه‌های مختلف را در نوردیدند و در حوزه‌های مختلف قلم زدند. اما بنده سعی کردم این کار را نکنم. حال که امروز دارم درباره خانواده صحبت می‌کنم باید توضیح بدهم که چرا درباره موضوعی صحبت می‌کنم که ربطی به بنده ندارد. دلیل این که درباره خانواده صحبت می‌کنم این است که بنده سال‌ها است در دانشگاه آزاد، نظریه‌های جامعه‌شناسی تدریس می‌کنم و بعد در مطالعات حاشیه‌ایم (یعنی غیر از جامعه‌شناسی دین) به موضوع شوهر کشی توجه کردم و سعی کردم نظریه‌های علمی درباره شوهر کشی صورتبندی؛ و هم‌اکنون در حال انجام یک کار پژوهشی تجربی درباره شوهر کشی را بر حسب همان نظریه‌ای که

دکتر آزاد خیلی فعال و پرنویس هستند و کتاب‌های متعددی نوشته‌اند بنده دو کتاب از ایشان خوانده‌ام که یکی از آنها کتاب «تاریخ تفکر اجتماعی در اسلام» است که بنده بسیار به این موضوع علاقه‌مندم و این درس را تدریس می‌کنم. فکر می‌کردم که اگر روزی کتابی از دکتر آزاد را می‌خوانم همان کتاب را نقد خواهم کرد ولی به‌حال داستان خانواده باعث شد که امروز بنده در خدمت شما باشم و این کتاب را مورد بحث قرار دهم.

ب: عقاید قالبی

حاکم بر جامعه‌شناسی ایرانی خانواده

بنده از مطالعه آثار در حوزه جامعه‌شناسی خانواده متوجه شدم که جامعه‌شناسان ایرانی خانواده درباره خانواده چند عقیده «قالبی» دارند که در عموم آثارشان تکرار شده است. البته این موارد و فقره‌هایی را که بنده می‌گویم شاید بتوان اصلاح کرد؛ از آن کاست یا بداند افزود. ولی عموماً بنده این عقاید قالبی را دیدم که در آرای عموم جامعه‌شناسان ایرانی خانواده تکرار شده است و مقاله‌ای مفصل در این باره نوشته‌ام که اگر جایی منتشر شود مستندات این ادعا آشکار خواهد شد. ما می‌دانیم که دانشمندان نباید بر اساس عقاید قالبی سخن بگویند؛ بلکه بر حسب آن چیزی که مطالعه تجربی به‌دست می‌دهد باید سخن بگویند. بنده معتقدم که بر اساس این پیش‌فرض‌ها و عقاید قالبی، جامعه‌شناسان ایرانی خانواده، عینکی بر چشم زده‌اند و نتوانسته‌اند مسأله‌داری خانواده در ایران را به درستی توضیح دهند. خواهم گفت که خانواده در ایران مسأله‌دار است و بعد مسأله‌داری‌اش را در چند مقوله توضیح خواهیم داد و ذکر خواهیم کرد که علت این که همکاران و اساتید ما نتوانسته‌اند این امر را تشخیص دهند، همانا بر چشم داشتن عینک پیش گفته است. بنده سعی می‌کنم این موارد را در این وقت محدود نشان دهم و البته را جاعات را به آثار دکتر آزادارمکی محدود می‌کنم.

ادامه در صفحه ۱۰

یادداشت ۱

قدرت عشق در تغییر بنیان خانواده

| مجتبی دلیر | روانشناس اجتماعی

در دنیای امروز چارچوب و محتوای خانواده تغییر کرده است. خانواده‌های تک‌فرزند، خانواده‌هایی با والدین هردو شاغل، والدین با سنین بالا، والدین با ازدواج‌های قبلی ناموفق و ... محتوای ارتباطات درون خانواده نیز تغییر کرده است. با پیشرفت فناوری، افراد زیر یک سقف نیز گاهی به جای گفت‌وگوی رودررو برای هم پیامک می‌فرستند! شکل‌گیری بخشی از این نوع خانواده‌ها به دلیل مسأله اقتصادی است، بخشی به دلیل نیاز ایجاد شده برای انگیزه پیشرفت یا همان دستیابی به تحصیلات بالا، جایگاه اقتصادی اجتماعی بالا و فتح قله‌های موفقیت و بخشی هم به واسطه پیام‌های منفی و مخرب برنامه‌های ماهواره، شبکه‌های اجتماعی، اینترنت و... یک خانواده متشکل از خرده نظام زوجین، فرزندان است. در این ساختار فرزندان در چه‌دوم اهمیت قرار دارند چرا که فرزندان محصل والدین هستند. بنابراین اگر بخواهیم خانواده سالم داشته باشیم، لازم است که بر زوجین تمرکز شویم. پس اگر بخواهیم کمی عمیق‌تر موضوع را بررسی کنیم، برای تبیین علمی می‌توانیم از روانشناسی عشق کمک بگیریم. طلاق، طلاق عاطفی، روابط خارج زناشویی (خیانت)، جشن طلاق و... اینها مفاهیمی نیستند که با فرهنگ ما هماهنگ باشند. از طرفی آمار بالای طلاق توافقی و غیر توافقی تحت‌تأثیر پیام‌های آشکار و ناآشکار ماهواره، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، نهاد خانواده را هدف قرار داده و ظرفیت سازگاری با مشکلات و ناملایمات را کاهش داده است. یعنی تأمین زوج مشکلی به‌وجود می‌آید، به فکر جدایی هستند و آن را نشانه‌ای از انعطاف‌پذیری خود می‌دانند. درحالی که با اتخاذ این نگرش روزبه‌روز توان رویارویی با مشکلات در ایشان کاهش می‌یابد و شکننده‌تر می‌شوند. نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که چنین افرادی تا چند ازدواج و طلاق بی‌دری پیش می‌روند. چرا که به جای حل مسأله به پاک‌کردن صورت مسأله عادت می‌کنند.

سکه رایج در یک خانواده سالم عشق است. این عشق است که باعث می‌شود دختر و پسر جوان در راستای وصال به فکر تشکیل خانواده بیفتند؛ عشقی که بر اساس علم روانشناسی از سه مولفه صمیمیت، تعهد و نیاز تشکیل شده است. شدت و ضعف هر یک از این اجزاء، در ترکیب با اجزای دیگر در مجموع ۷ نوع عشق و یک‌مورد فقدان عشق را نتیجه می‌دهد. جزو اول یا صمیمیت، میزان سهیم‌شدن افکار، احساسات و محتوای درون ذهنی دارای بار هیجانی را گویند. تعهد یعنی پایبند بودن به پیمان زناشویی که به مرور زمان شکل می‌گیرد. نیاز نیز به تمام احساسات، تمایلات، افکار و رفتار جنسی نسبت به همسر گفته می‌شود. در یک خانواده سالم بین زوجین عشق کمال‌گرایانه وجود دارد. یعنی چنین زوجی در تمام اجزای تشکیل‌دهنده عشق امتیاز بالایی دریافت می‌کنند. فقدان عشق که عبارت است از ضعف در هر سه مولفه عشق در میان زوجینی که با هم زندگی می‌کنند، بسیار کم است اما متأسفانه آنچه در جامعه بیشتر دیده می‌شود، عشق تهی نام دارد. در این

یادداشت ۲

خانواده در مسیر مادر، پدر و فرزندسالاری

علی بیگدلی
استاد دانشگاه

فرزندان می‌برداختند، موضوعات مختلف داخل خانه پیگیری می‌شد. مادران و پدران همواره مسئولیت بزرگی را در زندگی ایفا می‌کردند و حس تأمین‌کنندگی در آنها بارز بود، به این صورت که خطر قمرزها و تعیین تکلیف در خانواده بدون هیچ‌گونه شبهه‌ای به‌دست پدران و مادران بود. تصمیم‌گیری‌های کلی در یک خانواده به دوش پدر و مادر بود، به این گونه که فرزندان تا مراحل بالای زندگی شان و سنین بالا در هر کاری تحت‌تکفل خانواده بودند و در انتخاب‌هایشان نیز خانواده تصمیم‌گیرنده کلی بود.

ادامه در صفحه ۱۰

نهاد خانواده طی سال‌های گذشته تغییرات زیادی را به خود دیده است. از ایام قدیم نهاد خانواده با حساب و کتاب به گذراندن زندگی پرداخته است. ما در سالیان گذشته همواره شاهد بودیم که خانواده با عنصر برنامه و اصول به زندگی روزمره‌اش پرداخته است. به این معنا که مردان صبح‌های زود به سر کار می‌رفتند و زنان در خانه به امورات زندگی روزمره و تربیت